

Sexualiserat våld i Demokratiska Republiken Kongo (DRK)

en analytisk-eklektisk undersökning av möjliggörande och
vidmakthållande faktorer

Abstract

Sexual violence is conducted by armed groups in the eastern regions of the Democratic Republic of Congo (DRC) in a very high extent and with an extreme brutality. Reports from the region often emphasize the victims' experience of the violence from a human rights framework and fail to recognize the context, with its specific social, symbolic, legal and macro-economic attributes. This thesis argues that any unifactorial explanation or analysis is insufficient in providing a satisfactory explanation of the sexual violence. Instead it proposes an analytic-eclectic approach that takes into account a variety of factors developed in different research programs. The used approach is inspired by Rudra Sil and Peter J. Katzenstein who propose eclectic research in order to bridge the theory-policy gap in social sciences and to "recomplexify" issues that research have simplified by artificially segmenting reality in order to fit researcher's ontological and epistemological assumptions. The resulting causal narrative shows that, by combining explanatory mechanisms developed in various paradigms, a richer and more including picture explaining the institutionalisation of violence in the region appears.

Nyckelord: sexual violence, Democratic Republic of Congo (DRC), analytic eclecticism, theory-policy, Peter J. Katzenstein, Rudra Sil

Antal ord: 9685

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Syfte och problemformulering.....	2
1.1.1 Syfte.....	2
1.1.2 Problemformulering/tes.....	2
1.1.3 Utom- och inomvetenskaplig relevans.....	3
1.2 Teori.....	3
1.2.1 Definition: eklekticism.....	3
1.2.2 Analytisk eklekticism.....	4
1.2.3 Kriterier för analytisk-eklektisk forskning.....	4
1.2.4 Kritisk granskning av teorin: utmaningar och förtjänster.....	6
1.3 Metod/avgränsning.....	8
1.4 Material.....	9
1.5 Disposition.....	9
2 Bakgrund och empiri.....	10
2.1 Bakgrund: Konflikten i DRK.....	10
2.2 Sexualiserat våld.....	12
2.2.1 Begreppsdefinition.....	12
2.2.2 Sexualiserat våld i konflikt.....	12
2.3 Sexualiserat våld i DR Kongo.....	14
2.4 Rapporteringens brister	15
3 Analys	16
3.1 Socioekonomiska faktorer.....	16
3.1.1 Diskriminering.....	17
3.1.2 Våldtäkt i Kivu.....	17
3.2 Legala faktorer.....	18
3.2.1 Inhemsk lagstiftning.....	18
3.2.2 Orsaker till straffrihet.....	18
3.3 Handelsekonomiska faktorer.....	19
3.4 Symboliska faktorer.....	20
3.4.1 Maskulinitet och femininitet i en krigskontext.....	20
3.4.2 Våldtäkt som symbolisk handling.....	21
3.4.3 Skuld och skam.....	22
3.5 Analytisk-eklektiskt narrativ.....	22

4 Slutdiskussion.....26

5 Referenser.....27

1 Inledning

De senaste 10-15 åren har media och olika organisationer regelbundet rapporterat från det krigshärjade Demokratiska Republiken Kongo (DRK). Rapporterna behandlar ofta det brutala och sexualiserade våld som riktas mot civilbefolkningen. Trots att det officiellt sett råder fred i landet efter andra Kongokrigets slut 2002 präglas landet av en humanitär kris där de östra regionerna Norra och Södra Kivu är hårdast drabbade.

FN kallar regionen för "världens största humanitära kris" och den "värsta platsen i världen för sexualiserat våld". Organisationen Human Rights Watch kallar Kongo för den "värsta platsen i världen att vara kvinna" (Human Rights Watch 2010). På senaste tiden har den internationella uppmärksamheten för regionen och vad som försiggår där ökat kraftigt. I rapporter riktas ofta uppmärksamheten mot de allra grövsta övergreppen, som rapporteras detaljerat, ofta med undertoner som spelar på idéer om "de bestialiska" där borta och "vi civiliserade" här hemma. Forskarna Maria Eriksson Baaz och Maria Stern anser att detta ensidiga intresse skymmer de problem som finns i landet och som våldtäkterna är ett symptom på (Eriksson Baaz – Stern 2010). Bistånd öronmärks till att enbart gå till de våldtagna kvinnorna och inte till befolkningen som lider av krigets effekter på andra sätt, såsom fattigdom, plundring eller utsätts för andra former av våld och tortyr. Detta leder ibland till det absurda resultatet att kvinnor tvingas påstå att de varit offer för våldtäkt för att få ekonomiskt stöd (*ibid*). Det föreligger alltså ett oproportionellt stort intresse för det sexuella våldet, som ofta beskrivs utan närmare kontext, något som ger upphov till kortsiktiga och missriktade insatser. Läkare vittnar om hur de vårdar kvinnor som återkommer bara några veckor senare för att söka vård efter ett nytt övergrepp. MONUC (numera MONUCSO) , FN's fredsbevarande styrka i Kongo har varit i landet sedan 1999 och fått utstå mycket kritik för att inte ha lyckats stoppa våldet.

Sexualiserat våld är ett komplext problem som alltid har hört ihop med krig, men inte uppmärksammas förrän de senaste tjugo åren. Kopplingar kan dras till de "nya krig" som Mary Kaldor talar om (1999). Som ett resultat av globalisering och teknisk utveckling dras inte längre lika skarpa distinktioner mellan lokalt/globalt, internt/externt och aggression/repression. Dagens konflikter handlar ofta mer om identitet än om territorier och gerilla- och terrortaktiker används mer och mer i krigföring. Det finns inga förklaringar som gäller i alla olika sammanhang, utan orsakerna till sexualiserat vålds möjliggörande och vidmakthållande är beroende av varje enskild kontext. Jag kommer i denna uppsats att sätta det sexualiserade våldet i DR Kongo i relation till några av de faktorer som upprätthåller det. Exempel på dessa andra faktorer är militariserade maskulinitetsideal, våldets spiraler och trauman samt straffriheten som råder i landet. Dessutom måste problemet förstås ur ett globalt ekonomiskt perspektiv

eftersom DR Kongos östra regioner är särdeles rika på naturresurser som coltan, ett mineral som används i elektronikprodukter som laptops och mobiltelefoner. För att uppnå en starkare förklaringskraft och illustrera komplexiteten kommer jag att sammanföra dem i ett analytisk-eklektiskt narrativ.

1.1 Syfte och problemformulering

1.1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att visa på hur en förklaring som förenar flera olika, traditionellt sett skilda, dimensioner kan bidra till en ökad förståelse för det sexualiserade våldet i de östra regionerna norra och södra Kivu i Demokratiska Republiken Kongo (hädanefter DRK). Förklaringarna till det sexualiserade våldets möjliggörande och vidmakthållande befinner sig på flera olika nivåer och det måste förstås i sin kontext utifrån symboliska såväl som konkreta och strukturella såväl som aktörsbaserade perspektiv. En eklektisk ansats som angriper fenomenet från olika perspektiv leder till en mer fullständig bild. Då syftet är att fördjupa kunskaperna om vilka bakomliggande faktorer som finns och ligger till grund för det extrema våldet, är en mer långtgående ambition en konstruktiv sådan som kan ligga till grund för en mer mångfacetterad forskning. Uppsatsen är en teoriutvecklande fallstudie och kommer att visa på fördelarna med att använda sig av en eklektisk analys för att förstå komplexa samhällsproblem som sexualiserat våld i allmänhet och det sexualiserade våldet i DRK i synnerhet.

1.1.2 Problemformulering/tes

Jag kommer att driva tesen att en alltför tendentiös forskning och rapportering där det sexualiserade våldet framställs som ett isolerat fenomen riskerar att leda till en missbedömning av vilka åtgärder som bör vidtas och till en skev bild av var problemet har sina rötter och vilka faktorer som verkar för att vidmakthålla våldsspiralen. Jag kommer således att belysa vilka aspekter som i min mening är essentiella för att förstå och förklara vad som händer samt belysa nödvändigheten av att förstå dem tillsammans, som en komplex helhetsbild.

Snarare än att besvara en konkret frågeställning kommer jag alltså att argumentera för och illustrera hur forskningstraditioner och paradigm kan föras samman för att återinföra komplexiteten i problemet. Detta i syfte att nå en ökad

förståelse för de mekanismer och faktorer som kan förklara det sexualiserade våldet i DRK's östra regioner.

1.1.3 Utom- och inomvetenskaplig relevans

Teorell och Svensson skriver, apropå ämnesval, att ämnet som behandlas bör ha både utom- och inomvetenskaplig relevans, men att det finns en stor gråzon mellan ”ren” grundforskning som bedrivs rent teoretiskt utan ambitioner att omsättas i praktisk handling och den ”tillämpade” forskningen vars ambition är just denna (2007: 18). Min problemformulering befinner sig någonstans i denna gråzon. Den utomvetenskapliga relevansen torde vara uppenbar, då utgångspunkten är misslyckade insatser och syftet att belysa andra faktorer för att få en bredare bild. Vad gäller den inomvetenskapliga relevansen är denna uppsats bidrag att visa på fördelarna med att kombinera existerande teoribildningar för en eklektisk förståelse. Ibland kritiserar universitetet för att vara ett elfenbenstorn; en upphöjd plats där man bedriver forskning om omvärlden utan någon konkret kontakt med den (Teorell – Svensson 2007: 18). Detta är ett omtvistat problem i samhällsvetenskapen och argumenten går mellan två ytterligheter, antingen att universiteten och forskningens roll är att vara sanningssökande institutioner, fristående från makten och all yttre påverkan rörande ämnesval, resultat etc. eller att dess roll helt enkelt är att så direkt som möjligt bidra till samhällsnyttan, (jämför Wallace 1996 och Smith 1997). Denna uppsats gör ett försök att överbrygga detta gap mellan teori och praktik.

1.2 Teori

Ett eklektiskt angreppssätt har mer och mer framstått för mig som ett, inte bara förtjänstfullt, utan nödvändigt angreppssätt för att förstå komplexiteten i och orsakerna till det komplexa och kontextbundna problemet det sexualiserade våldet i norra och södra Kivu är. För att motivera denna ansats kommer jag att förankra den i Rudra Sil och Peter J. Katzensteins analytiska eklekticism.

1.2.1 Definition: eklekticism

eklekticism (av grek. *eklektiko's*, eg. 'utväljande', till *ekle'gō* 'utvälja'), egenskapen hos vissa läror, konstriktioner o.d. att vara tillkomna genom osjälvständigt sammanförande av element från skilda håll. Inom filosofin används ordet bl.a. om en *metodologi* som innebär att man genom att välja ut enstaka

tankar och idéer från olika filosofiska system formulerar en sammansatt lära eller teori, i stället för att utifrån en självständig grundprincip skapa ett eget system. (Nationalencyklopedin 2011 ”eklekticism”).

1.2.2 Analytisk eklekticism

Utgångspunkten för Sil och Katzensteins analytiska eklekticism är att den sorts frågor som formuleras i ”paradigmbunden” (se definition av paradigm nedan) forskning baseras på en viss uppsättning kognitiva strukturer – koncept, grundläggande antaganden och analytiska principer – som begränsar och förenklar komplexa sociala fenomen. Detta leder till uppdelningar inom forskningsvärlden (Sil – Katzenstein 2010a:20). Dessa uppdelningar kan förstås som den artificiella segmenteringen av verkligheten i olika vetenskapliga discipliner eller som uppdelningar inom en och samma disciplin. Vad eklektisk forskning gör är att den överskrider traditionella gränser mellan paradigm för att identifiera och bättre förstå komplexa samhällsproblem som intresserar för både forskare och politiska aktörer (*ibid*). Det är alltså ett försök att överbrygga klyftan mellan teori och policy genom att sätta problem i nytt ljus. (*ibid* :212).

Målet med analytisk eklekticism är inte att utveckla bättre svar på de frågor som redan ställts i en specifik forskningstradition. Dess syfte är istället att öka bredden och komplexiteten av frågorna för att underlätta för en analys som kan inkorporera insikter från teorier som har sitt ursprung i olika paradigm och relatera dem till politiskt beslutsfattande (Sil – Katzenstein 2010:a20). Eklektisk forskning har ett mer flexibelt synsätt på kausalitet, vilket är outhärligt för att upptäcka de dolda kopplingar som paradigm-bunden forskning ignorerar (*ibid*:21). Ambitionen begränsar sig alltså inte till att artikulera nya argument eller att följa en analysriktning som inte går att inordna under existerande paradigm. Det handlar även, och framför allt, om att undersöka hur insikter som har sitt ursprung i olika paradigm kan kombineras i syfte att utveckla teorier och narrativ som fångar den komplexitet, ovisshet och oreda som karakteriserar den miljö där aktörer måste identifiera och lösa problem (Sil – Katzenstein 2010a:22). Eklektisk forskning leder varken till universella teorier eller idiografiska narrativ, utan något som snarare närmar sig vad Robert Merton kallar ”teorier av mellanregistret” (”theories of the middle range”). Denna sorts teorier är konstruerade för att belysa vissa aspekter av empiriska fenomen, men har inte målsättningen att finna en generell modell eller en universell teori som är direkt applicerbar på andra fenomen (Sil – Katzenstein 2010:22).

1.2.3 Kriterier för analytisk-eklektisk forskning

Sil och Katzenstein identifierar tre markörer som karakteriserar eklektisk forskning.

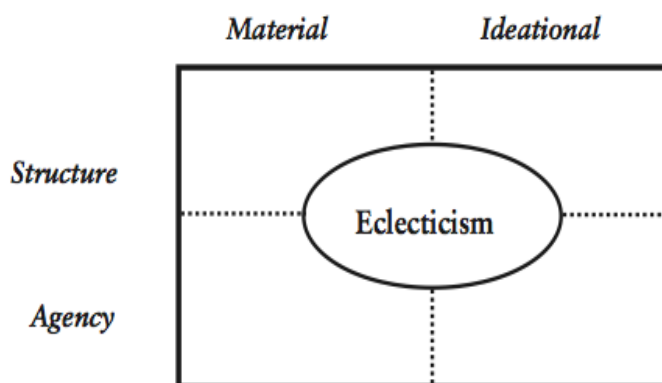
- Öppet formulerade problem som betonar komplexiteten i fenomen snarare än att ha som ambition att fylla gap i eller avancera paradigmbunden forskning
- Orsakssamband som inkorporerar komplexa interaktioner mellan flera mekanismer och logiker med ursprung i olika paradigmen
- Resultat och argument som på ett pragmatiskt sätt engagerar både den akademiska debatten och politiska beslutsfattarens praktiska dilemma. (Sil – Katzenstein 2010a:19).

Paradigm förstås här som:

1. en uppsättning övertygelser om vilken sorts enheter och processer som utgör undersökningsområdet
2. en uppsättning epistemologiska och metodologiska normer om hur detta område ska undersökas, hur teorier ska testas, hur data ska samlas in o.s.v. (2010: 7)

Det kan alltså gälla uppdelningen i olika akademiska discipliner, men även ontologiska eller epistemologiska uppdelningar mellan olika forskningstraditioner inom en och samma disciplin, t.ex. objektivism/subjektivism, universell/partikulär, agent/struktur, materiell/idémässig (Sil – Katzenstein 2010a:6).

Figure 1.1 *Eclecticism and the agency/structure and material/ideational divides*

(Sil – Katzenstein 2010: 21)

För att förstå syftet med analytisk eklekticism och skilja denna typ av forskning från paradigmbunden är ”mekanism” ett nyckelbegrepp (Sil – Katzenstein 2010b). Paradigmbunden forskning arbetar utifrån särskilda ontologiska och epistemologiska grundantaganden och placerar sig på grundval av detta, bildligt talat i någon av den vetenskapsteoretiska fyrfältaren (se bild ovan). Dessa antaganden styr, implicit eller explicit, vilka kausala mekanismer man fokuserar på och vilka man ignorerar. Analytisk eklekticism kan bidra med mer komplexa kausala narrativ och söker problem-specifika interaktioner mellan paradigmen på alla nivåer av den sociala verkligheten (*ibid*). Sil och Katzenstein definierar mekanismer i den sociala verkligheten som alla de enheter – individuella handlingar eller val, sociala relationer eller nätverk, miljömässiga eller institutionella egenskaper, specifika händelser eller kontextuella faktorer, individuella kognitiva dispositioner eller kollektivt delade idéer och världsåskådningar – som genererar omedelbara effekter genom processer som upprepas mellan olika kontexter och som kan vara, men som ofta inte är, direkt observerbara (Sil – Katzenstein 2010b: 421).

1.2.4 Kritisk granskning av teorin: utmaningar och förtjänster

Det finns flera risker förknippade med detta angreppssätt och man får iakttäta försiktighet som forskare för att inte kasta sig ut på alltför djupa vatten. Eklekticism används ibland nedlåtande och kan uppfattas som ett godtyckligt eller planlöst sätt att bedriva forskning. Den som undersöker något med en eklektisk metod kan anklagas för att inte vara tillräckligt metodisk eller förankrad i sin vetenskapssyn och det kan vara svårt att motivera sin forskning och sina resultat. Det finns dock flera vinster att göra med en användning av detta angreppssätt.

Det största problemet med att använda sig av ett eklektiskt angreppssätt i en vetenskaplig uppsats är problemet med *inkommensurabilitet*. Innebörden av inkommensurabilitet är att koncept och termer som utvecklats i en teoretisk inriktning inte går att använda tillsammans med de som utvecklats i en annan. Detta eftersom de är formulerade utifrån olika ontologiska och epistemologiska utgångspunkter (Sil – Katzenstein 2010a:13). Man måste följaktligen vara mycket noga med att de relevanta termer, koncept och indikatorer förstås ordentligt innan de sätts in i ett gemensamt ramverk. Enligt författarna är detta problem dock möjligt att komma ifrån av två anledningar. För det första är problemet med inkommensurabilitet mer accentuerat när det handlar om att jämföra resultat från olika teorier utifrån samma bedömningskriterier. När det gäller att integrera element från olika teorier är problemet inte lika stort. För det andra så baseras samhällsforskning alltid på empiriska referenser och operationaliseringar. Även om teorierna i sig är oförenliga så kan detta utgöra en möjlighet att rekonceptualisera, jämföra med empiri och ställa specifika element från en orsaksförklaring mot en annan (Sil – Katzenstein 2010b: 415).

Sil och Katzenstein varnar också för ett antal praktiska utmaningar eklektiska forskare kan stöta på.

1. Eftersom man använder sig av element från olika teorier som kommer från fler olika paradigmen och forskningstraditioner, tvingas man också bemöta fler granskningar av bakomliggande antaganden och metateoretiska övertygelser (Sil – Katzenstein 2010:a 215). Imre Lakatos beskriver vetenskapliga teorier som en kärna av huvudentaganden, som är kruciala för teorin. Dessa antaganden beskyddas av ett ”skyddande bälte” (protective belt) av hypoteser, av vilka många kan överges utan att man för den sakens skull överger huvudentagandena. Om teorin förutser inte visar sig stämma med erfarenheten kan forskaren välja att antingen släppa en av de skyddande hypoteserna eller att fortsätta forska för att se om teorin måste förkastas helt. De flesta teorier kan räddas genom att man utvecklar nya ”skyddande hypoteser” som är i linje med de nya erfarenheterna (Hollis 2010:88). Detta skyddar forskare från frågor om de grundläggande antaganden i kärnan. Forskare som använder sig av en eklektisk metod har alltså inte denna fördel, utan kan utsättas för kritik från anhängare av alla de olika paradigmen de använder sig av (Sil – Katzenstein 2010a: 215).
2. Det finns en svårighet att använda sig av koncept som är utvecklade i olika forskningstraditioner. Man måste som eklektisk forskare ha en bred kännedom om alla de paradigmen man använder sig av samt en förmåga att anpassa koncepten och termerna till att passa in i ett eklektiskt ramverk.
3. Det finns ett grundläggande problem i hur eklektisk forskning ska bedömas.

Jakten på kriterier som på ett adekvat sätt kan skilja vetenskap från icke-vetenskap, demarkationsproblemet, har ingen enhetlig lösning. Det finns med andra ord inget globalt konsensus om vad som definierar en undersökning som ”vetenskap” eller ett kunskapsproducerande som ”vetenskapligt” (Jackson 2010:10f). Bristen på konsensus gällande vad som kan betraktas som vetenskapligt innebär inte att allt potentiellt sett är vetenskap och att ”anything goes”. Eklektisk forskning, liksom all samhällsvetenskaplig forskning, kunna anses bedömas utifrån de minimala kriterier som ställs på vetenskaplighet, såsom beviskvalitet, falsifiering, möjlighet till generalisering och logisk konsistens.(Sil – Katzenstein 2010a: 216). Trots att det finns många risker förknippade med eklektisk forskning anser jag att det är ett nödvändigt och välkommet bidrag i detta problemområde. Jag kommer i största möjliga mån akta mig för att göra generaliseringar, bedriva godtyckliga undersökningar eller dra slutsatser som inte går att bevisa, för att möjliggöra intersubjektivitet.

1.3 Metod/avgränsning

Sil och Katzenstein presenterar ingen allmängiltig metod som bör användas för analytisk-eklektisk forskning. Snarare än som en konkret metod måste eklekticism förstås som ett sätt att tänka kring problem. Detta lämnar mig med väldigt fria tyglar och jag kommer därför noggrant motivera alla mina val för att säkra intersubjektiviteten. Det finns med största sannolikhet ett oändligt antal vinklar som man hade kunnat utgå från för att uppnå nya ansatser och mer heltäckande förklaringar till det sexualiserade våldet. Om man uppfattar det sexualiserade våldet som ett utlopp för x antal omständigheter återfinns dessa omständigheter troligen på alla nivåer; från strukturella, politiska faktorer till individuella psykologiska, socialpsykologiska och symboliska sådana. Olika kombinationer av dessa skulle kunna ge upphov till en oändlig mängd olika kausala narrativ. Jag har med nödvändighet tvingats välja att inrikta mig på ett fåtal. Dessa olika vinklar har jag inordnat under ett antal kategorier. Detta ”inordnande” har inte varit helt lätt, då flera av de fenomen som ryms under en kategori möjligtvis hade kunnat rymmas under en annan eller ett flertal. Dessutom går varken kategorierna eller vad som ryms i dem att isolera från varandra. De påverkas av och påverkar ständigt varandra. Vilka förklaringar/dimensioner som har starkast förklaringskraft är inte heller på förhand möjligt att veta. Dock har dessa förenklingar framkommit som absolut essentiella för att kunna bena ur vad som egentligen står på spel och vad det komplexa, långvariga konflikten egentligen handlar om.

De kategorier jag kommer att fokusera på är *sociokulturella*, *legala*, *symboliska* och *handelsekonomiska*. Jag har valt just dessa perspektiv eftersom jag anser att de utgör de angreppssätt som man vanligen stöter på i litteraturen om sexualiserat våld i DRK och att de vanligaste förekommande förklaringarna kan inordnas under dessa kategorier. Jag har medvetet valt dimensioner som analytiskt sett befinner sig långt ifrån varandra och som inte vanligtvis inkluderas i samma analys (t.ex. symboliska och handelsekonomiska faktorer) för att visa på förtjänsterna med en eklektisk metod. Jag kommer att presentera dessa och redogöra för deras centrala argument varefter jag kommer att förena dem i ett analytisk-eklektisk narrativ i hopp om att nå en starkare förklaringskraft.

Av uppenbara utrymmesskäl och resursbrist kommer det inte att röra sig om en heltäckande analys, utan snarare en illustrativ sådan som uppmärksammar nyttan och nödvändigheten med att angripa denna sortens komplexa problem från flera håll samtidigt. Ambitionen är att exemplifiera och illustrera den analytisk-eklektiska ansatsen och dess förtjänster, inte att utarbeta ett policy-program eller presentera en lösning.

1.4 Material

Eftersom min ansats är bred och kräver inblickar från olika sorters källor använder jag mig av material från många olika håll. Det innefattar dels rapporter från organisationer såsom Human Rights Watch, Freedom House och Bertelmann Transformation Index för övergripande fakta och bakgrund gällande det politiska läget i landet. Vad gäller analysen kommer jag delvis att använda mig av den existerande forskning och teorier som finns om sexualiserat våld. Senare kommer jag att inkludera andra sorters teoribildning då jag går igenom de olika kategorierna. För att få den eklektiska ansats jag är ute efter har jag behövt leta brett och läsa in mig på olika sorters litteratur. Efter att ha identifierat vilka förklaringar som framkommer oftast har jag fördjupat mig i ett antal olika analytiska artiklar och rapporter som explicit belyser problemet från olika håll.

1.5 Disposition

Jag kommer att inleda med en kortfattad redogörelse för DR Kongos historia, samt hur läget ser ut idag. Sedan kommer jag redovisa för hur teorier om sexuellt våld som vapen i krig växt fram. Detta kommer följas av en beskrivning av det sexualiserade våldet i DRK, hur rapporteringen ser ut och vad som utgör problem med denna. Efter detta kommer jag att analysera våldets möjliggörande och vidmakthållande faktorer utifrån de olika kontextuella kategorier, som jag identifierat som vanligast förekommande i litteraturen. Här kommer jag även att sammanfatta litteraturens vanligaste argumenten och förklaringar. Jag kommer sedan att föra samman dessa i ett illustrativt analytisk-eklektiskt narrativ, och avsluta med en sammanfattande slutdiskussion.

2 Bakgrund och empiri

2.1 Bakgrund: Konflikten i DRK

Demokratiska Republiken Kongo är Afrikas till ytan tredje största och efter folkmängd fjärde största stat med en befolkning på ca 60 miljoner invånare. Det är också ett av världens fattigaste länder. 79% av befolkningen lever på mindre än 2 dollar per dag och arbetslösheten är på 85% (Schnurr – Swatuk 2010:2). Landet är väldigt rikt på naturresurser, vilket har varit en förbannelse för landet. Mycket av DR Kongos historia har formats av utländsk exploatering av landets mineralier. Varken under kolonialtiden eller under Mobutus 32 år långa diktatur har befolkningen själva kunnat dra nytta av dessa rikedomar (Eriksson Baaz – Stern 2009: 500). Från 1880-talet var landet den belgiske Kung Leopolds privata egendom. Han exploaterade det med en brutalitet som var extrem även för imperialismen (Freedom House). Efter detta var det en belgisk koloni fram till 1960 då DRK blev en självständig stat.

Konflikten i östra DRK har flerfaldiga, komplexa orsaker som inkluderar långvariga politiska och etniska konflikter (Global Witness 2009). Den konflikt som har utlöst en ökning av våldsbrott mot civilbefolkningen i östra DRK kan förstås som en lokal manifestation av en regional konflikt som började 1996 och som innefattar sju nationer och ett flertal beväpnade rebellgrupper. Man refererar ofta till konflikten som ”Afrikas världskrig”, då den måste förstås i kontexten av civila konflikter i grannländerna; folkmordet i Rwanda och inbördeskrigen i Sudan, Uganda och Angola. Uppskattningsvis har uppemot fem miljoner människor mist livet i detta krig. Geografiskt sett befinner sig DRK i mitten av denna krigszon, vilken innefattar ett komplext nätverk av samarbetande aktörer nationerna emellan (Meger 2010: 124). Den pågående konflikten är i mångt och mycket en kamp om DRK's naturresurser - diverse statsfunktioners kollaps utgör gynnsamma förutsättningar för exploatering av dessa (Eriksson Baaz – Stern 2009: 500).

1996 satte Hutu-styrkor upp baser i östra DRK (dåvarande Zaïre) för att attackera, det då Tutsi-ledda, Rwanda därifrån. Detta resulterade i att rwandiska styrkor invaderade DRK, med hjälp av Ugandas armé och finansierad av DRK's mineralresurser, och störtade den sittande diktatorn Mobutu och skapade en egen regering med Laurent-Désiré Kabila vid makten (Baylis 2008: 238). Detta gav ett visst hopp om förbättring i landet. Hoppet visade sig dock vara kortlivat då de viktigaste allierade, Rwanda och Uganda vände sig mot Kabila endast ett år efter

maktövertagandet. Anledningen var att Kabila hade börjat förlita sig mer och mer på internationellt stöd från väst och avsatt högt uppsatta rwandier från sin regering. Zimbabwe och Angola, som båda hade intresse i mineralresurserna för att rädda sina egna ekonomier stödde den sittande presidenten (Meger 2010:125). Även Namibia, Tchad och Sudan stred på Kabilas sida (Baylis 2008:238). Regeringarna i Uganda och Rwanda bytte därefter taktik och började stödja regeringsfientliga rebellgrupper i DRK's östra, mineralrika regioner. Detta tillät dem att kontrollera och exploatera dessa resurser belägna i ett politiskt vakuum (Meger 2010:126). Rebellgrupper som RCD (Rassemblement Congolais pour la Démocratie) och MLC (Mouvement pour la Libération du Congo) kunde därför kämpa mot Laurent Kabila's regering. Även lokala rebellgrupper som Mai Mai fortsatte att kämpa för att försvara sitt territorium från alla andra involverade aktörer (Meger 2010:125). Under detta kaos plundrade krigsherrar och andra utländska grupper landets naturresurser, förstörde den infrastruktur som fanns kvar, vilket ledde till världens största humanitära katastrof (BTI).

Vapenvila signerades 1999, men striderna fortsatte i de östra regionerna av DRK. Kabila mördades år 2001 och efterträddes av sin son, Joseph Kabila. Striderna fortsatte till 2003, delvis på grund av etniska konflikter, men också på grund av den fortsatta ockupationen av utländska trupper som ägnar sig åt illegal brytning av mineraler. Dessa utländska trupper bildade ofta allianser med inhemska militärgrupper. Förhandlingar i syfte att nå ett fredsavtal inleddes och ledde till Pretoria-avtalet i april 2003. Resultatet av detta var att en del utländska trupper lämnade landet, men fientlighet och massakrer fortsatte, särskilt i östra DRK, eftersom rivaliserande rebellgrupper, med stöd från Rwanda och Uganda fortsatte att strida och plundra DRK's resurser. I juli 2003 tillträdde en övergångsregering. Denna överenskommelse innebar att det skulle göras försök att ena landet, avvärja rebellgrupperna, integrera de stridande trupperna i en enhetlig kongolesisk armé, samt att det skulle hållas val (BTI).

Även utomstatliga rebellgrupper är inblandade, t.ex. FDLR (Forces Démocratiques de la Libération du Rwanda), som framför allt innefattar rwandiska Interahamwe, den grupp som var ansvarig för de flesta morderna i Rwanda. De anses ofta vara den grupp som är ansvarig för de flesta av de grymheter som befolkningen utsätts för, trots att våldtäkter begås av alla involverade grupper (Meger 2010:126). En stor del av konflikten har sin bakgrund i att pro-Tutsi grupper inte anser att den kongolesiska regeringen gör tillräckligt för att skydda kongolesiska tutsier från det våld som FDLR utsätter dem för i de östra regionerna, och framför allt Kivu-provinserna. Den mest framträdande av dessa grupper är CNDP (Congrès National pour la Défense du Peuple) som är stödd av den rwandiska regeringen. Denna grupps ledare, Laurent Nkunda, arresterades i januari 2009 (Meger 2010:125). Trots detta och trots det officiella fredsavtalet 2002 fortsätter det extrema våldet i DRK's östra provinser, genom olika konstellationer och allianser mellan rebellgrupperna och DRK's nationella armé (Freedom House).

Hela DRK har förstörts av kombinerade effekter av krig, ekonomisk kris och sönderfallet av politiska och sociala institutioner. Minst fyra miljoner människor har dött i landet sedan 1994, till följd av kriget och fattigdom. Utsikter om en

hållbar fred i landet är pessimistiska. Trots ett flertal diplomatiska ansträngningar fortsätter den kongolesiska nationella armén och diverse rebellgrupper att utkämpa ett exceptionellt brutalt krig. Vapenvilor har ofta misslyckats, fredsavtal har brutits och internationella insatser har inte fått önskade resultat (Global Witness 2009).

2.2 Sexualiserat våld

2.2.1 Begreppsdefinition

Begreppet ”sexualiserat våld” innefattar i en krigskontext våldtäkt samt försök till våldtäkt, sexuellt slaveri, påtvingad prostitution, havandeskap och sterilisering (IKFF: 2011).

För att undvika missförstånd måste inflikas att begreppet kan ha en bredare betydelse i andra sammanhang och enligt vissa feministiska inriktningar. Sexualiserat våld kan definieras som ”strukturella (av samhället delvis accepterade) former av kvinnoförtryck som kan ta sig uttryck i pornografi, prostitution och sexuella trakasserier” (Nationalencyklopedin 2011: ”sexualiserat våld”). Det är i denna uppsats alltså den första och inte den senare definitionen som åsyftas.

2.2.2 Sexualiserat våld i konflikt

”Det är märkligt med *männens* attityd till våldtäkt i krig. Det går inte att undvika att det blir en del våldtäkter. Omedvetet men ändå oundvikligt. När män är män, gör upp med varandra, erövrar nya länder, förtrycker nya folk, går segrande fram, då blir det *oundvikligen* en del våldtäkter”.

(Brownmiller 1975:11) (Kursivering i original)

Våldtäkter och sexualiserat våld i krig är historiskt sett ingen nyhet. Det har förekommit i nästan alla konflikter, från religionskrigen och korstågen genom revolutionskrigen till de båda världskrigen. Oberoende av de stridande parternas nationalitet och konfliktens geografiska läge, så hänger krig och våldtäkt ihop (Brownmiller 1975:11). Den feministiska geografen Joni Seager har gjort en karta över global våldtäkt. Kartan dokumenterar alla de ställen där omfattande våldtäkter har ägt rum under militära konflikter under 90-talet. De utmarkerade länderna är: Rwanda, Georgien, Afghanistan, Angola, Mozambique, Kambodja,

Peru, Djibouti, Östtimor, Turkiet, Sri Lanka, Burma, Indien, Kuwait, Liberia, Papua New Guinea, Somalia, Sudan, Bosnien, Haiti, Mexico och Kosovo. Det rör sig alltså om skilda kulturer, religioner, politiska ideologier, olika allierade, krigsstrategier, relationer mellan civila och militären, med likheten att våldtäkterna mot kvinnor utfördes av män som uppfattade sig själva som soldater (Enloe 2000: 134). Denna sorts våld mot kvinnor har dock genom historien avvisats som en oundviklig, om än beklaglig, sidoeffekt av krig och inte analyserats utifrån sin historiska och politiska innebörd (Seifert 2007:43, Meger 2010:120). Som citatet ovan indikerar har våld mot kvinnor ofta förståtts – om det har uppmärksammats alls – som en naturlig del av krig och som en del av soldaternas framfart, ”lootpillageandrape” (Enloe 2000:108). De tidiga försök som gjorts att förstå våldtäkt i krig har ofta mynnat ut i två relaterade antaganden. Den första är en förklaring som vetenskapliga undersökningar ständigt motbevisar, men som har en enorm ideologisk kraft; argumentet om mäns sexualdrift (Seifert 2007: 41). Idén om mannen som ”det eviga djuret” har stor genomslagkraft och passar ihop med diskurser om maskulinitet i de flesta kulturer. Till och med tortyr och extremt brutalt våld i krig har förklarats av etnologer som härrörande från den manliga ”naturen” som har en inneboende tendens mot grymheter och brutalitet. Den andra förklaringen hör ihop med den första, men tar sin utgångspunkt i den allmänt förändrade moralen och situationen soldater befinner sig i under krig. Våldsamma konflikter skapar avbrott i normala samhällsregler och moral och det kaotiska klimatet ökar risken för våldsdåd såsom våldtäkt (Meger 2010: 120). Dessa ”naturliga” förklaringar utgör ett stort hinder i bekämpningen av sexuellt våld då det tillåter alla, från krigsherrar till världsledare att bedöma det onödigt att försöka förhindra (Wallström 2010).

Inte förrän 1992, då den serbiska armén började etablera våldtäktsläger (”rape camps”) i det forna Jugoslavien, lyftes frågan på allvar om hur man kan förstå våldtäkt som vapen i krig (Seifert 2007:41). De massvåldtäkter som begicks där måste betraktas som en uttänkt serbisk krigsstrategi att döma av den systematik och det omfång våldet tog sig uttryck i. Denna gång kunde man inte längre se våldtäkter och sexuellt våld som en bieffekt av de ”riktiga” striderna, utan detta vapen utgjorde uppenbarligen en av de huvudsakliga strategierna (Seifert 2007: 45).

Forskning om internationella förhållanden och säkerhetsfrågor har de senaste 30 åren öppnats upp för nya sorters frågor. Cynthia Enloe ställer den fundamentala frågan ”Var är kvinnorna?” (”Where are the women?”) i ”Bananas, Beaches and Bases” från 1989 och understryker därmed hur vi måste börja synliggöra kvinnors situationer världen över, söka på okonventionella platser och med andra verktyg för att uppmärksamma kvinnors platser och roller i internationell politik (Tickner 2008:266). Denna bok kan sägas ha utgjort en milstolpe vad gäller att sätta kvinnor på den internationell-politiska kartan och ta deras problem och roller på allvar. Det måste dock invändas att det långt ifrån enbart är i egenskap av offer som feministiska teoretiker uppmärksammar kvinnor. Man talar om att se världen genom ”gender-sensitive lenses”, vilket tillåter oss att se hur världen är formad efter könsbundna koncept, praktiker och institutioner (*ibid*). Angående sexualiserat våld i krig har feministiska teoretiker sedan dess

utvecklat teorier om krigsvåldtäkt, militär maskulinitet, symbolisk makt samt strukturellt och direkt våld mot kvinnor. Det är dock fortfarande ett relativt outforskat forskningsämne. Resolution 1960 som antogs av FN's säkerhetsråd i december 2010 innebär ett viktigt steg i denna utveckling och kan tolkas som att vad som länge avfärdas som "soft issues" i akademisk litteratur och policy-sammanhang har blivit ett säkerhetsfråga av hög prioritet. Det finns dock ingen generell och entydig teori, sexualiserat våld är oerhört komplext och varje fall måste förstås utifrån sin specifika kontext. Det finns alltså utrymme för teoriutveckling.

2.3 Sexualiserat våld i DR Kongo

Sexualiserat våld har begåtts av alla väpnade grupper i konflikten; soldater från RCD (Rassemblement Congolais pour la Démocratie), soldater från Rwandas och Burundis nationella arméer, den lokala rebellgruppen Maï Maï och milisgruppen Interahawne samt rebellgrupperna, FNL och FDD (Human Rights Watch 2005:8). Även FN's fredsbevarande styrkor, den kongolesiska nationella armén FARDC (Forces Armées de la République du Congo) och polisstyrkan gör sig skyldiga till övergrepp (Meger 2010: 126). I många fall rör det sig om brutala övergrepp som snarare än våldtäkt måste klassificeras som sexuell tortyr där inte bara den egna kroppen används, utan även vapen och andra tillhyggen. Även om de flesta rapporter fokuserar på kvinnor och flickor faller även män och pojkar offer för det sexualiserade våldet. Trots fredsfördrag 2002 och det första demokratiska valet år 2006 fortsätter våldet i hög utsträckning, framför allt i de östra provinserna, norra och södra Kivu.

Exakta siffror på det sexuella våldets omfattning är svåra att få tag på. Detta p.g.a. stora mörkertal. Den senaste rapporten som publicerades den 11 maj 2011 i tidskriften *American Journal of Public Health* redovisade siffror från en studie från 2007 som visade att 400 000 kvinnor och flickor mellan 15 till 49 år våldtogs under en tolv månadersperiod, vilket innebär ca 1100 om dagen (Dagens Nyheter 2011). Dock kan siffran vara ännu högre. Den stora omfattningen och brutaliteten i våldet har lett till att det sexualiserade våldet ofta uppfattas som karaktäriserande för konflikten.

2.4 Rapporteringens brister

Omvärldens intresse för DRK har ökat de senaste åren, och en rad organisationer har kommit med rapporter om det sexualiserade våldet. Utsatta kvinnor intervjuas av olika forskare som åker till DRK för att berätta om just sina iakttagelser. I rapporter från afrikanska krig förmedlas soldaterna ofta som primitiva, barbariska och anarkiska. De framställs i just denna konflikt som exceptionellt onda och brutala och media förmedlar detaljerade historier om hur den sexuella tortyren utförs – ofta utan tillräcklig bakgrundsfakta och kontext (Eriksson Baaz – Stern 2008:58f). Man talar om ”femicide”, ”den värsta platsen i världen” och att våldet är ”oförståeligt” (Eriksson Baaz – Stern 2010:7). Dessutom förmedlar rapporteringen en mycket könsbunden bild av männen som bestialiska förgripare och kvinnorna som passiva offer (Eriksson Baaz – Stern 2008:59). Detta stämmer också väl in i klichéartade postkoloniala föreställningar om Afrika. Den stora faran i detta är att nubbarna och klichéerna flyttar fokus från den globala politiska och ekonomiska kontext våldet måste förstå utifrån, samt från den inhemska kontext utifrån vilken våldet har sina rötter. Medialt fokus förflyttas på det här sättet från dels de orsaker och strukturella och historiska förklaringar som föreligger, samt från de andra akuta problem som DRK's befolkning lider av; extrem fattigdom, barnsoldater etc. till att enbart handla om det sexualiserade våldet, som har blivit det definierande attributet för kriget. Detta utgör en fara och en bromskloss för långsiktiga lösningar. De utsatta kvinnorna måste få komma till tals, få läkarvård och låta världen höra deras historier, men samtidigt måste fokus, bistånd och forskningspengar också tillägnas de mer strukturella problemen som ger upphov till våldet och finna lösningar på dem.

Genom att fokusera på kvinnor enbart som offer döljer man deras identitet som politiska och sociala aktörer. (Coulter 2006:31). Offerbegreppet är en socialt konstruerad identitet som ofta definierar kvinnors upplevelse och roll i krig, detta är väldigt tydligt i rapporter från DRK. De flesta rapporter från landet baseras på kvantitativa studier, rapporteringar från NGO's samt krigskorrespondenter. Antropologen Susan Shepler som studerar barnsoldater i Sierra Leone ifrågasätter att rapporterna alltid kommer från ett mänskliga rättigheter-perspektiv som framför allt fokuserar på antalet offer och söker lösningar framför allt i legala ramverk (Coulter 2006:32). Detta stämmer även för rapporteringar från DRK. Syftet med dessa rapporteringar är ju visserligen att illustrera och rapportera, men ger en bristfällig förståelse för kriget och människorna i det (*ibid*).

3 Analys

I detta kapitel kommer jag att utveckla de fyra utvalda förklaringskategorierna: socioekonomiska, legala, handelsekonomiska samt symboliska faktorer. Analysdelen kommer att avslutas med ett analytisk-eklektiskt narrativ som binder samman de olika förklaringsansatserna och ger en mer komplex bild av problematiken.

3.1 Socioekonomiska faktorer

Det finns två anledningar till varför jag tar upp socioekonomiska faktorer som en egen kategori här. Den första är att undvika att förmedla en ensidig bild av kvinnor som offer och förmedla en bild av dem som aktörer. Den andra anledningen utgår från Carolyns Nordstrom tes ”What people tolerate in peace shapes what they will tolerate in war” (citerad i Coulter 2006:34). Det finns alltså ett samband mellan hur ett samhälle ser ut i fredstid och på vilket sätt det drabbas under konflikt.

När kriget bröt ut i DRK var befolkningen, och särskilt kvinnorna, redan sårbara p.g.a. en dysfunktionell stat och bristen på ekonomisk och social infrastruktur, resultat av Mobutus 30-åriga diktatoriska styre. Statsfunktioner såsom byggande av skolor, utbetalning av lärarlöner, underhållande av vägar och läkartjänster tillföll lokalbefolkningen som fick sköta detta efter egen förmåga (WBAB 2005:25). Eftersom de huvudsakliga offren för våldet är kvinnor i fertil ålder, även om också småbarn och äldre människor drabbas, är de socioekonomiska konsekvenserna fatala av två anledningar. För det första så är de kvinnliga jordbrukarna drivkraften bakom upprätthållandet av regionens ekonomiska självförsörjande och attacker mot dem får därför långtgående konsekvenser för hela regionen och leder till en ökad fattigdom. För det andra leder övergreppen till allvarliga hälsoproblem hos kvinnorna, vilket kan leda till barnlöshet (WBAB: 29). Bördan att finna överlevnadsstrategier har ofta fallit på de mest utsatta; kvinnorna, som nu utgör den huvudsakliga drivkraften i östra DRK's ekonomi. Kvinnorna står för det mesta av jordbruket, men arbetar också med småskalig handel; syr, tillverkar krukor och korgar. De arbetar även som underbetalda arbetare i gruvindustrin (*ibid*).

3.1.1 Diskriminering

Flera rapporter betonar att våld mot kvinnor i krig måste förstås som en reflektion av den diskriminering och den ojämlikhet som kvinnor möter i samhället även under fredliga omständigheter (jämför Coulter 2006:34, WBAB 2005:1, Meger 2010:121).

Diskriminering av kvinnor är utbredd i östra DRK, vilket märks i såväl lagstiftning som seder och bruk. Denna diskriminering gör kvinnor extra sårbara i väpnade konflikter. Detta inte enbart genom att våldet blir speciellt riktat mot dem, men också för att våldet, till viss del, kan uppfattas som legitimt hos förövarna (WBAB 2005:25). Flera faktorer i det kongolesiska samhället utgör hinder för att kvinnor ska få tillgång till utbildning, egendom, modern teknologi och information. Fler kvinnor än män är analfabeter eftersom föräldrarna ofta prioriterar att betala sina söners skolgång. Av de få kvinnor som går i skolan är det många som tvingas sluta i förtid på grund av graviditet eller giftermål. Det finns även en rad legala hinder som nekar kvinnor samma rättigheter som män. Kvinnor behöver till exempel sin mans tillåtelse för att öppna ett bankkonto eller för att ansöka om kredit. De kan inte heller ärva från varken sin far eller sin man. Trots att kvinnor i rurala områden står för 75% av livsmedelsproduktionen får de ofta inte själva något tillbaka av försäljningen; vinsten går direkt till männen (WBAB 2005: 26f).

3.1.2 Våldtäkt i Kivu

Våldtäkt har alltid förekommit i norra och södra Kivu, liksom i de flesta samhällen och uppfattas traditionellt sett som en extrem förödmjukelse för offret och dess familj. Mannen till en våldtagen kvinna var tvungen att döda förövaren för att hämnas angreppet och återvinna sin heder. Denna tolkning av våldtäkt som förödmjukande för mannen existerar än idag. Både de kvinnor som våldtagits och deras familj och närmaste samhälle märker av detta. I vissa samhällen försöker männen skydda kvinnorna genom att följa dem när de går och samlar ved eller hämtar vatten, men i de flesta fall stigmatiseras kvinnorna och hålls som lika ansvariga för skammen och förödmjukelsen de utsatts för. Detta är en avgörande orsak till att många kvinnor är tysta om vad som hänt dem (WBAB 2005:27). Många kvinnor och flickor har tvingats in i prostitution för sin överlevnad, något som gör dem ännu mer sårbara för sexualiserat våld. Samtidigt har våld i hemmet ökat, troligen som ett resultat av ökad arbetslöshet bland män och en spridd oro över landets framtid. Det finns dokumenterat, från t.ex. forna Jugoslavien att våld i hemmet ofta ökar under perioder av krig (WBAB 2005:23).

3.2 Legala faktorer

Straffriheten är något som tas upp i nästan alla rapporter (se t.ex. Human Rights Watch 2002, Global Witness 2009, WBAB 2005). Att det sexualiserade våldet inte får några legala konsekvenser kan förstås som en vidmakthållande och normaliserande faktor.

3.2.1 Inhemsk lagstiftning

Ordet ”rape” härleds från latinets ”rapere” som betyder ”att stjäla, beslagta eller föra bort” (Diken, Bagge Lausten 2005:117). Redan genom ordets etymologiska betydelse kan man alltså göra antaganden om hur våldtäkt har uppfattats och fortfarande uppfattas på många ställen. Snarare än att utgöra ett brott mot kvinnans fysiska integritet, så är våldtäkt ett brott riktat mot kvinnans man.

Även om våldtäkt inte ansågs som ett brott mot kvinnan, utan som ett brott riktat mot männen, så uppfattades det, innan krigets början, som ett allvarligt brott. Efter krigsutbrottet har dessa traditionella system och normer ersatts av total straffrihet på alla nivåer. Den enorma omfattningen har också lett till en normalisering av sexualiserat våld i samhällena. Det finns dokumenterat att sexualiserat våld även utövas av civila i större utsträckning än tidigare (Eriksson Baaz – Stern 2009:503). Straffet är 5-20 års straffarbete för den som har begått en våldtäkt, genom våld, grova hot eller genom ”list” (WBAB 2005:54). Förvärrande omständigheter kan leda till högre straff, t.ex. om våldtäkten leder till brottsoffrets död, till dödsstraff eller till livstids fängelse. Om brottet förvällat allvarliga hälsoproblem, eller om våldtäkten leder till graviditet och missfall kan straffet bli upp till tio års fängelse. Andra förvärrande omständigheter är om förövaren hade en auktoritär ställning gentemot brottsoffret (t.ex. lärare, läkare eller regeringstjänsteman) (*ibid*).

3.2.2 Orsaker till straffrihet

Svårigheterna med att anmäla sexualiserat våld gör att många kvinnor inte gör det. Cynthia Enloe belyser att den nödvändiga dokumentationen, att berätta vad man varit med om, kan utgöra en paradox med den individuella överlevarens behov. Att återberätta detaljerna av en traumatisk upplevelse kan utlösa känslor av extrem sårbarhet, förödmjukelse och förtvivlan (Enloe 2000: 133). Till råga på detta stigmatiseras ofta våldtagna kvinnor av samhället. Många anmäler således inte brott p.g.a. rädsla för konsekvenserna av offentliggörandet. Även rent

administrativa hinder står i vägen för att brott ska klaras upp. Södra Kivus rättsväsende kräver till exempel en avgift på 20 dollar för att en anmälan ska komma upp till prövning. Detta är en summa som väldigt få kvinnor kan avvara (WBAB: 53). Även i de fall en anmälan görs är det sällan den leder någon vart p.g.a. utdaterade lagar, soldaters särbehandling i samhället och en vägran att ta sexuella övergrepp på allvar (Meger 2010:130). Vidare är rättssystemet korrupt, och det är ofta mutor som dikterar hur en rättegång slutar. Detta förklaras ofta med att domarnas löner är mycket låga (*ibid*). De nationella domstolarna är inte självständiga från staten och statstjänstemän på alla nivåer bryter mot civila rättigheter (BTI). Rättssystemet saknar såväl tränad och utbildad personal som resurser. Till skillnad från i internationell lagstiftning så anses inte våldtäkt under krig utgöra krigsbrott (WBAB:54).

3.3 Handelsekonomiska faktorer

Det finns en tydlig länk mellan det sexualiserade våldet, upprätthållande av kaos och exploatering av naturresurser. Det hävdas att rebellgrupper aktivt upprätthåller kaoset för att plundra landet på värdefulla naturtillgångar, guld, tennmalm men framför allt coltan, som används i mobiltelefoner och annan elektronik, varav DRK innehar 80% av världens fyndigheter. Den dåligt administrerade gruvsektorn, bristen på lag och ordning och förstörelsen som kriget åstadkommit har givit rebellgrupperna oinskränkt tillgång till mineralerna och de har kunnat etablera en lukrativ rörelse av det. (Global Witness 2009:4). . Exploateringen av naturresurserna har karaktäriserat och finansierat konflikten sedan 1996 och det kan sägas vara militariseringen av gruvdriften som har förlängt konflikten i DR Kongos östra regioner (*ibid*). Liknande mönster finns i stora delar av Afrika – naturresurser exploateras på bekostnad av befolkningen. Det kanske mest välkända exemplet är s.k. ”blood diamonds” eller konfliktdiamanter som finansierade inbördeskriget i Sierra Leone (Dietrich 1999: 99). Några av de vanligast förekommande resurserna i DRK är coltan, guld och kasserit (tennmalm).

Coltan är en beståndsdel i tantalum som används som en komponent i elektronik, t.ex. i kretskort i mobiltelefoner, laptops, airbags, playstations, video- och digitalkameror. Coltan utgjorde den viktigaste mineralen i tidigare faser av konflikten. År 2007 exporterades till exempel 428,4 ton coltan från norra och södra Kivu. Detta är en signifikant mängd som ger en avkastning på ungefär 116 ton tantalum. Australien och Brasilien, som tillhör världens största producenter av tantalum producerade samma år respektive 435 och 180 ton (Global Witness 2009:20). Guld finns i både Nord- och Syd-Kivu, men det saknas tillförlitlig statistik över produktion och export eftersom guldexporterna nästan aldrig

deklarerar. Tennmalm är för närvarande den viktigaste mineralen, både pris- och kvantitetsmässigt och finns i norra och södra Kivu. Den har många användningsområden, bland annat används den till lödpunkter, förtenningar och legeringar (*ibid*).

De senaste hundra åren har väpnade grupper, multinationella företag, grannländer och väststater exploaterat DRK's överflöd av naturtillgångar, framför allt i form av mineraler (Schnurr – Swatuk2010: 2). Vad som styr våldet är inte så mycket mängden naturresurser vid ett visst tillfälle, utan snarare vem som har tillgång till dem, hur de administreras och i vilket syfte de används (*ibid*). De samband som finns mellan sexualiserat våld och exploatering av naturresurser kan förstås genom att titta på de områden där de flesta tillgångarna finns. Det går att konstatera att förekomsten av sexualiserat våld är högre på de platser där man bryter t.ex. koltan. Ett exempel på detta är regionerna Walungo och Kabare i södra Kivu som båda är mycket rika på naturtillgångar, guld respektive koltan, kontrolleras båda av FDLR. Även regionen Shabunda är rikt på koltan, omringad av djungel och kontrolleras av rebellgruppen Mai-Mai (Schnurr – Swatuk: 10).

En ständigt ökande global efterfrågan på de sällsynta mineralerna ger incitament både till de lokala grupperna och till de internationella handelsparterna att bibehålla den rådande instabiliteten (Meger 2010:131). Då länken mellan resursernas utvinning och våldet mot civilbefolkningen uppdagades har flera företag krävt att mineralerna ska vara ursprungsmärkta för att försäkra sig om att de inte kommer från konfliktområden (Chicago Tribune 2010). Detta kan dock vara svårt att försäkra då smuggling är vanligt förekommande och det händer att mineraler förs över från DRK till grannländer där de märks om innan de exporteras vidare.

3.4 Symboliska faktorer

I brist på bättre namn samlar detta parti förklaringar utifrån kulturella konstruktioner och idéer om identitet, föreställningar om manligt och kvinnligt samt hur sexualiserat våld kan tolkas som en symbolisk attack mot en större kontext än den attackerade individen.

3.4.1 Maskulinitet och femininitet i en krigskontext

Traditionellt sett har krig förståtts som något män utkämpar för att beskydda kvinnor och barn. Detta innefattar en konstruktion av män som ”beskyddare” och kvinnor som ”beskyddade” (Tickner – Sjöberg 2010:204). Trots att civila kvinnor

och barn utgör majoriteten av offer i moderna krig, inte minst i DRK, fortsätter dessa stereotyper att influera beteenden

Den militariserade maskuliniteten måste enligt Eriksson-Baaz och Stern förstås i ljuset av den globala diskursen som definierar militariserat sexuellt våld och heterosexualitet (2009:499). Snarare än att se militären som en plats där unga män kan få utlopp för sina naturliga drifter visar forskning att vi bör betrakta den som en plats där män (och kvinnor) lär sig att bli ”maskulina” och våldsamma genom metoder som är särskilt utformade för att utbilda unga människor till att fullfölja militärens syfte (*ibid*). För att militariseringens logik ska fungera krävs det att det finns tydliga maskulina ideal att uppnå samt en tydlig hierarki. I militären förstärks de stereotypa bilder som redan finns i samhället. Kelly finner i intervjuer med Maï-Maï-soldater att skillnader mellan män och kvinnor både i freds- och krigstid uppfattas som betydande. Uppfattningen att kvinnors huvudsakliga uppgift i livet är att ta hand om männen influerade det sätt på vilket de såg på sexualiserat våld (Kelly 2010:7f).

Det kvinnliga/feminina associeras stereotypt med motsatsen till det manliga/maskulina. De antas ha ett behov av skydd, en naturlig böjelse för fred, de är livgivande, medan männen skyddar, krigar och dödar. För att militariseringen ska fungera krävs det att männen/soldaterna gör sig av med sin ”inre kvinna”, d.v.s. de egenskaper som verkar i motsatt riktning från de hos en soldat. Denna produktion av maskulinitet som militären intifierar tydliggörs ytterligare om man betraktar det faktum att även kvinnliga soldater kan vara våldsamma på samma sätt som männen (*ibid*).

3.4.2 Våldtäkt som symbolisk handling

Sexualiserat våld är i de flesta samhällen en mycket komplex våldsform som associeras med skam, skuld och trauma. Enligt Seifert är våldtäkt traumatiskt eftersom det invaderar vår innersta intimitet (Seifert citerad i Diken – Bagge-Lausten 2005: 120). Vilken mening man tillskriver brottet varierar mellan kontexter. Brownmiller talar om våldtäkt i krig som en kastrerande handling som syftar till att illustrera motståndarens impotens (1975:38). Eftersom det finns inskrivet i kongolesisk familjelag att det är männens uppgift att beskydda kvinnorna kan detta anses stämma även här (Meger 2010: 130).

Seifert påpekar att man ofta använder kvinnokroppen som en symbolisk representation av nationen. Exempel på detta är den franska Marianne och Frihetsgudinnan i USA (Seifert 2007: 47). På detta sätt kan våld mot kvinnor förstås som våld mot nationen, eller den gemenskap kvinnan tillhör. En våldtäkt av en kvinna kan alltså förstås som en symbolisk våldtäkt av det hon representerar (*ibid*). Denna funktion är särskilt framträdande i kulturer som tillskriver ett högt värde till kvinnans renhet och oskuld. Kvinnor uppfattas ofta utgöra kärnan i det kongolesiska samhället. En attack riktad mot kvinnor blir på detta sätt en attack

både mot henne, mot hennes man, far eller andra män och en effektiv attack mot hela samhället (Meger 2010: 130).

Vad sexuellt våld uppnår som vapen i krig, enligt Diken och Bagge-Lausten, är att det transformerar den utsatta kvinnan till "an abject" (föraktlig, usel, undergiven). Genom ett strategiskt användande av sexuellt våld som vapen är det inte bara de direkta offren som attackeras, utan hela samhällen. Våldtäkt förstör samhällen genom att förvandla kvinnorna till "abjects". Detta gäller framför allt i samhällen där kyskhet och oskuld innan giftermålet värderas högt (Diken – Bagge-Lausten 2005:117). Detta är fallet i DRK där våldtagna kvinnor anses olämpliga för giftermål och moderskap.

3.4.3 Skuld och skam

Vad som, i den slutna enhet som en rebellgrupp eller en armé utgör, förstås som skuld d.v.s. som ett övertramp som bevisar personens maskulinitet och lojalitet, omvandlas till skam så fort soldaten kommer utanför sin kontext. Denna kollektiva skuld hindrar alltså soldaten från att lämna armén och kan förstås som en anledning till att officerare tvingar soldater att överskrida sin gränser (Bagge – Diken-Lausten 2005:124). Detta kan vara ett sätt att förstå massvåldtäkter i krig. Genom att utföra brottet tillsammans etableras ett "brödraskap i skuld", som binder samman och gör det svårt att ta sig ut. Hannah Arendt hävdar att individualismen är det första som försvinner i militär aktion. Detta lämnar plats för en slags gruppansvarighet som upplevs som mycket mer intensiv än alla former av vänskap och samhörighet. Nästan alltid förhåller det sig så att en kriminell grupp för sin säkerhets skull kräver att "varje individ gör sig skyldig till en oåterkallelig handling" som utesluter en återgång till det respektabla samhället. "Men när individen väl blivit medlem av gruppen grips han snart av den berusande gemenskapskänsla som utövandet av våld framkallar och som förenar människor till en helhet, eftersom varje individ blir en länk i den stora våldskedjan, en del av den stora våldsorganism som har vällt upp"(Arendt 1970:66).

3.5 Analytisk-eklektiskt narrativ

Även om de fyra kategorierna utvecklade ovan inte utgör fyra åtskilda paradigmer i Sil och Katzensteins bemärkelse så innefattar de förklaringar och kausala mekanismer som utgår från olika paradigmer, abstraktionsnivåer och föreställningar om den sociala verkligheten. Efter att ha presenterat de vanligaste förklaringarna på ett artificiellt segmenterat sätt kommer jag nu att "rekomplexifiera" (term

använd av Sil – Katzenstein 2010a:9) problemområdet och presentera en analytisk-eklektisk analys som visar hur mekanismer, utarbetade i skilda paradigmen, hakar samman med varandra och skapar en starkare förklaring tillsammans än var för sig. Detta kausala narrativ är en sammanställning av mekanismer från de valda förklaringsansatserna. Det är alltså i en empirisk verklighet där både aktörer och strukturer verkar och som har både materiella och idémässiga beståndsdelar som den eklektiska analysen tar plats.

Det individuella ansvaret kan inte förbises: det handlar i sista instans om människor som utövar våld mot andra människor. Därför kan förövarnas uttalade motiv ge en första hänvisning och en utgångspunkt. I intervjuer utförda av Eriksson Baaz och Stern förklarar soldaterna framför allt våldet som ett resultat av fattigdom, frustration, brist på stöd och ordning och missnöje med sina överordnade. (Eriksson Baaz – Stern 2008:76). Även ”krigets galenskap som förstör människors, i vanliga fall hälsosamma, psyke” utgjorde en förklaring (*ibid*:79). Vidare nämnde många straffriheten som en viktig faktor och poängterade att det sexualiserade våldet skulle fortsätta så länge förövarna gick utan straff (*ibid*). Våldet representerades sällan som en viktig del i hur de konstruerade sin ideala bild av att vara soldat (*ibid*:81). Det sexualiserade våldet beskrivs snarare som ett misslyckande med att leva upp till idealiserade bilder av heterosexuell manlighet och som ett uttryck för ilska och vrede (Eriksson Baaz – Stern 2009: 497). Soldaterna skiljer, i sina berättelser, på olika sorters våldtäkt: det finns ”normala”, som är utlopp för sexualdrift och ”onda”, som är utlopp för frustration och brist på organisation och resurser inom militären (*ibid*: 508f). Gränsen däremellan är ofta suddig. Detta indikerar två viktiga saker; dels att det finns en föreställning om våldtäkt som ett normalt, och kanske rentav tillåtet, utlopp för en stark sexualitet och dels att det finns *olika sorters* våldtäkt, det vill säga att det sexualiserade våldet är uttryck för skilda saker även hos den enskilde soldaten. Man kan hävda att innebörden av detta är att det finns en djupare och mer systematisk förklaring än vad som kan härröras från den sammanlagda kontentan av individuella motiv, det vill säga att de framlagda motiven influeras av bredare samhällsstrukturer. Att sexualiserat våld används för olika syften och som uttryck för olika saker implicerar alltså att det finns en bakomliggande social dynamik som tillåter och rentav uppmuntrar denna våldsform.

I linje med Nordstroms observation att vad som tillåts i fredstid påverkar vad som tillåts i krig kan man förstå våldet och soldaternas utagerande i skenet av de patriarkala strukturer som genomsyrar samhället. Kvinnors underordnade ställning tar sig i fredstid uttryck i inskränkta legala rättigheter, brist på utbildning etc. Föreställningar om maskulinitet betonar ofta mannens virilitet och det anses viktigt att han har de fysiska, ekonomiska och sociala förutsättningarna för att beskydda ”sin” kvinna från andra män (Meger 2010:129). Kvinnors underordnade och beroende ställning i kombination med en utbredd föreställning om mannens ”okuvliga” sexualdrift leder till att normalisera brottet.

Kvinnor uppfattas som de som upprätthåller samhället genom att sköta barn, hushåll och den småskaliga överlevnadsekonomin. De som utsätts för våldtäkt eller annat sexualiserat våld stigmatiseras ofta av samhället och utestängs ur gemenskapen. Med andra ord: kvinnors underordnade ställning och militärens

hypermaskulina ideal gör kvinnorna till "tillåtna" offer samtidigt som deras centrala roll att hålla samman samhället gör att en attack mot dem blir en attack mot hela samhället. Detta gör det sexualiserade våldet till ett mycket effektivt (och billigt) vapen, även om det långt ifrån alltid beordras uppifrån som ett uttryckligt vapen, vilket intervjuerna vittnar om, utan har multipla orsaker.

Eftersom det enligt kongolesisk familjelag är mannens uppgift att beskydda "sin" kvinna så kan våldtäkten av kvinnor förstås som ett budskap till "hennes" man. Kvinnors kroppar blir en plats för kommunikation män emellan. Det är på detta sätt en symbolisk handling som syftar till att förödmjuka motståndaren (Seifert 2007:50). De familjestrukturer som upplöses och den skräck som rebellgrupperna ingjuter i civilbefolkningen leder till att både den administrativa styrningen av och överlevnadsekonomin i norra och södra Kivu kännetecknas av kaos. Civilsamhället är svagt och våldet anses ofta inte vara ett prioriterat problem hos befälhavare. Det är till och med så att flera före detta rebeller har högt uppsatta positioner i statsapparaten (Meger 2010:132).

Det kaos som våldet ger upphov till utgör i sin tur en viktig del av den skuggekonomi som bygger på den illegala exploateringen av mineraler. Upprätthållandet av kaos är med andra ord nödvändigt för detta efterkrigssamhälles logik. Genom att sprida skräck i befolkningen kontrollerar rebellgrupper de värdefulla platserna för mineralbrytning. Att även västerländska företag tjänar på våldets upprätthållande, ofta i samarbete med regionala och politiska auktoriteter är något som inte nämns särskilt ofta (Meger 2010:131). På ett direkt eller indirekt sätt, avsiktligt eller i god tro så bidrar flera av de företag som är involverade i den illegala exporten till att konflikten fortsätter (*ibid*). Den globala efterfrågan på DRK's "blood diamonds" leder alltså till att våldet kan förstås som en nödvändig del i den handelskedja som leder till elektronikprodukter som används i hela världen.

Sammanfattningsvis kan det sexualiserade våldet sägas vara institutionaliserat och utgör en viktig länk i de våldsspiraler och konstellationer som styr hur dessa regioner fungerar. Det finns tillåtande faktorer på alla nivåer av den sociala verkligheten som möjliggör och vidmakthåller de onda cirkelarna; våldet hör ihop med de sociala konstruktionerna av manligt och kvinnligt som redan från början fanns i det kongolesiska samhället, och som förstärks av konflikten och den allmänna militariseringen av regioner och mineralbrytningen. Detta innebär att kvinnor är särskilt utsatta och sårbara för våld. Att det sexualiserade våldet i princip alltid går ostraffat till följd av ett underutvecklat rättsväsende bidrar ytterligare till en normalisering av brottet. Internationella, ekonomiska intressen kan förstås som en strukturell förklaring som indirekt gör våldet till en del i kedjan från utvinning till konsumtion. Så länge det finns ett intresse hos omvärlden för de mineralier som utvinns i DRK finns det incitament för väpnade grupper att bibehålla det politiska kaoset i de mineralrika regionerna. Kriget och våldet har lett till att den begränsade ekonomiska aktivitet som tidigare fanns i regionen inte längre kan upprätthållas är regionen beroende av inkomster från gruvdriften vilket spär på de onda cirkelarna. Eftersom rebellgrupperna har inte som ambition att ta den politiska makten finns det inget som hindrar dem från att destabilisera regionen med detta vapen (Meger 2010:133). Möjliggörande och

vidmakthållande faktorer på alla nivåer hakar på detta sätt i varandra och förstärker ömsesidigt varandra som kugghjul i ett upprätthållande maskineri.

4 Slutdiskussion

I denna uppsats har jag visat på fördelarna med att förstå ett komplext fall med ett eklektiskt angreppssätt. Eftersom många rapporter och forskningsprojekt enbart inriktar sig på en eller ett fåtal aspekter av problematiken med det sexualiserade våldet i DRK har jag, med hjälp av en analytisk-eklektiska ansatsen sökt återinföra komplexiteten i problemet. Resultatet är att bilden framträder klarare vid en kombination av orsaksmekanismer på flera olika analytiska nivåer. Bilden som framträder i den eklektiska analysen är emellertid långt ifrån komplett och hade kunnat se annorlunda ut om den byggts upp med andra mekanismer eller förklaringar. För att förklara problematiken i sin helhet skulle krävas ett ottömligt antal faktorer och kausala mekanismer som hade behövt analyseras långt bak i tiden och på flera skilda platser. Därför måste denna analys snarare betraktas som illustrativ för den analytisk-eklektiska ansatsen och som ett exempel på ett komplext angeläget samhällsproblem som tjänar på att angripas ur flera perspektiv samtidigt då en komplex förståelse är av yttersta vikt för politiska beslutsfattare. Vad analysen visar är att problem som kan spåras på olika nivåer förstärker och upprätthåller våldsspiralen som sedan är institutionaliserad i regionen sedan länge. Den visar även att flera av de förklarande faktorerna är djupt inrotade, på grund av landets våldsamma historia, en utspridd fattigdom, straffrihet, föreställningar om maskulinitet, kvinnans ställning samt den ekonomiska vinning som upprätthållandet av kaos leder till. Inget av detta är enkelt att åtgärda och min ambition är inte heller i denna uppsats att föreslå hur man bäst angriper problemet även om jag är övertygad om att det är med en multidimensionell förståelse som denna.

Det faktum att sexualiserat våld är ett relativt nytt ämne för forskning och fortfarande relativt outforskat, gör att man kan hoppas att de luckor som finns utgör ett förstadie och att fortsatta ansträngningar med hjälp av teorier från olika håll, inte enbart feministiska sådana, kommer att leda till mer inkluderande förklaringar av denna sorts våld. Det viktigaste resultatet med denna uppsats är nämligen att sexualiserat våld finner sina förklaringar på flera olika nivåer och att dessa troligen samverkar på olika sätt i olika kontexter.

5 Referenser

- Arendt, Hannah 2008 (1970). *Om våld*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB
- Baylis, John 2008. "International and Global Security" s. 226-241 i Baylis, John – Smith, Steve – Owens, Patricia (red.) *The Globalisation of World Politics*. New York: Oxford University Press.
- BTI: Bertelsmann Transformation Index, Hemsida (Elektronisk) 2011. Tillgänglig: <http://www.bertelsmann-transformation-index.de/91.0.html?&L=1>
Hämtdatum: 2011-04-23
- Brownmiller, Susan 1977. *Våldtäkt*. Stockholm: Nordstedts Tryckeri.
- Chicago Tribune 2010 "Law calls for Congo minerals to be conflict-free" Nyhetsartikel 2010-08-13 (Elektronisk) http://articles.chicagotribune.com/2010-08-13/business/sc-biz-0814-congo-minerals-20100813_1_congo-minerals-congolese-mineral-trade Hämtdatum: 2011-04-21
- Coulter, Cris 2006. *Being a Bush Wife – Women's lives through War and Peace in Northern Sierra Leone*. Diss. Uppsala: Department of Cultural Anthropology and Ethnology: Uppsala Universitet
- Dagens Nyheter 2011 "1100 våldtäkter varje dag i Kongo" Nyhetsartikel 2011-05-11 (Elektronisk) <http://www.dn.se/nyheter/varlden/1-100-valdtakter-varje-dag-i-kongo> Hämtdatum: 2011-05-11
- Dietrich, Christian 2010. "Blood Diamonds" i *African Security Review*, 10:3, s. 99-114.
- Diken, Bülent – Bagge Lausten, Carsten 2005. "Becoming Abject: Rape as a Weapon of War", *Body & Society*, vol 11(1), s. 111-128.
- Enloe, Cynthia 1989. *Bananas, Beaches & Bases*. Worcester: Pandora Press.
- Enloe, Cynthia 2000. *Maneuvers – the International Politics of Militarizing Women's Lives*. Berkeley: University of California Press.
- Eriksson Baaz, Maria, Stern, Maria 2008. "Making Sense of Violence: Voices of Soldiers in the Congo (DRC)", i *Journal of Modern African Studies*, 1, s.57-86.
- Eriksson Baaz, Maria – Stern, Maria 2009. "Why do soldiers rape? Masculinity, Violence, and Sexuality in the Armed Forces in the Congo (DRC)", i *International Studies Quarterly*, 53, s. 495-518.
- Eriksson Baaz, Maria - Stern, Maria, 2010a. "Våldtäkten som turistattraktion", i *Dagens Nyheter, Kultur*. (Elektronisk) <http://www.dn.se/kultur-noje/debatt-essa/valdtakten-som-turistattraktion-1.1200154> Publicerad 2010-11-01 Hämtdatum: 2011-05-03
- Eriksson Baaz, Maria – Stern, Maria 2010b. *The Complexity of Violence: A Critical Analysis of Violence in the Democratic Republic of Congo (DRC)* (Nordiska Afrikainstitutet)

- Freedom House, Hemsida (Elektronisk) 2010.
<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=363&year=2010&country=7954> Hämtdatum: 2011-04-27
- Global Witness 2009. "Faced with a gun, what can you do? War and the Militarisation of Mining in Eastern Congo" (Elektronisk)
<http://www.globalwitness.org/library/faced-gun-what-can-you-do> Hämtdatum 2011-04-23
- Hollis, Martin, 1994. *The Philosophy of Social Science - an Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Human Rights Watch 2002. "The War Within The War: Sexual Violence Against Women and Girls in Eastern Congo", (Elektronisk)
<http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/congo0602.pdf> Hämtdatum: 2011-04-17
- Human Rights Watch 2010. "Democratic Republic of Congo (DRC): Events of 2009", (Elektronisk) <http://www.hrw.org/en/node/87600> Hämtdatum: 2011-04-20
- IKFF: Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, "UNSCR 1960" (Elektronisk) <http://www.ikff.se/fokusomraden/fn/unscr-1960/> Hämtdatum: 2011-04-20
- Jackson, Patrick Thaddeus 2011. *The Conduct of Inquiry in International Relations*. New York:Routledge
- Kaldor, Mary 1999. *Nya och gamla krig: Organiserat våld under globaliseringens era*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.
- Kelly, Jocelyn 2010. "Rape in War: Motives of Militia in DRC" Special Report, United States Institute of Peace.
- Nationalencyklopedin. "sexualiserat våld".
<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/sexualiserat-vald>, hämtad 2011-05-19.
- Nationalencyklopedin. "eklekticism".
<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/eklekticism>, hämtad 2011-05-21.
- Meger, Sara 2010. "Rape of the Congo: Understanding sexual violence in the conflict in the Democratic Republic of Congo", *Journal of Contemporary African Studies*, vol 28;2, s. 119-135.
- Seifert, Ruth 2007. "The female body as political body: Rape, War and the Nation", *Difesa Sociale*, vol 86, s. 41-54.
- Sil, Rudra – Katzenstein, Peter J. 2010a. *Beyond Paradigms - Analytic Eclecticism in the Study of World Politics*. New York: Palgrave Macmillan.
- Sil, Rudra – Katzenstein, Peter J. 2010b. "Analytic Eclecticism in the Study of World Politics: Reconfiguring Problems and Mechanisms across Research Traditions"
- Smith, Steve. 1997. "Power and truth: a reply to William Wallace", *Review of International Studies*, 23, s. 507-516.
- Sydney Morning Herald, *The World's worst war zone*, (Elektronisk) Tillgänglig på: <http://www.smh.com.au/interactive/2009/congo/map.html> Hämtdatum: 2011-04-17

- Tickner, J. Ann 2008. "Gender in World Politics" s. 262-277 i Baylis, John – Smith, Steve – Owens, Patricia (red.) *The Globalisation of World Politics*. New York: Oxford University Press.
- Tickner, J. Ann – Sjöberg, Laura 2010. "Feminism" s. 195-212 i Dunne, Tim – Kurki, Milja – Smith, Steve (red.) *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. New York: Oxford University Press
- Teorell, Jan – Svensson, Torsten 2007. *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber AB.
- Wallace, William 1996. "Truth and power, monks and technocrats: theory and practice in international relations", *Review of International Studies*, 22. s. 301-321.
- Wallström, Margot 2010. "Ending Sexual Violence: Translating Promises into Practice" Feature by SRSG on Sexual Violence in Conflict, for August Edition of Women's Enews. (Elektronisk) <http://www.ikff.se/fokusomraden/fn/un-srsg-sexual-violence-in-conflict/>
- WBAB: "Women's Bodies as Battlegrounds: Sexual Violence Against Women and Girls During the War in the Democratic Republic of Congo – South Kivu (1996-2003)" 2005. Réseau des Femmes pour un Développement Associatif (RFDA), Réseau des Femmes pour la Défense des Droits et la Paix (RFDP) och International Alert